

NOSTALJİ-KÜLTÜR İLİŞKİSİ VE 21. YÜZYIL TÜRK HALK ŞİİRİNDE NOSTALJİK UNSURLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

NOSTALGIA-CULTURE RELATIONSHIP AND AN EVALUATION ON NOSTALGIC ELEMENTS IN 21ST CENTURY TURKISH FOLK POETRY

Uğur BAŞARAN*

ÖZ: Geçmişe özlem duygusunun birey üzerinde bıraktığı hisler neticesinde ortaya çıkan nostalji olgusunun kültürle çok yakın bir ilişkisi vardır. Hem nostalji hem de kültür büyük oranda, geçmişte yaşanan / yaşanmış olayların birey ve toplum üzerinde bıraktığı izlerden müteşekkildir. Nostaljinin daha çok ferdi, kültürünse toplumun genelini ilgilendiren olgular olduğu malumdur ancak kimi nostaljik unsurların pek çok kişi için aynı anlam dünyalarını çağrıştırdığı da unutulmamalıdır. Özellikle aynı kuşaktan olan insanlar için bu durum söz konusudur.

Nostalji ve kültürün kesişim noktası tarihtedir. Buradaki tarih, nostalji için en fazla 100 yılı kapsarken, kültür için yüzlerce hatta binlerce yıldan söz edilebilir. Dolayısıyla, kültür kavramının etki ve çağrışım alanı çok daha geniştir. Nostalji, kültür okyanusunu besleyen ırmaklardan biri olarak değerlendirilebilir. İstisnaları olsa da kültür de nostalji de birey için olumlu referanslar içerir.

Bu çalışmada, kültür ile nostalji arasındaki ilişki açıklandıktan sonra, günümüz halk şairlerine ait, 21. yüzyılda kaleme alınmış, nostalji konulu 15 halk şiirinden hareketle günümüz halk şairlerinin geçmişe özlem noktasında en çok neleri arzuladıkları tespit edilecektir. Tespit edilen unsurlar üzerinden de söz konusu unsurların neden özlemediği ve bunlara nasıl yaklaşıldığının yanı sıra nostalji ile kültür arasındaki yerlerinin ve değerlerinin ne olduğu da anlaşılacak. Sonuç olarak da kökleri çok eskilere dayanan Türk halk şiirinin bugünkü temsilcileri aracılığıyla, günümüz halk şiirinde nostaljinin izleri sürülebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nostalji, kültür, 21. yüzyıl, geçmiş özlemi, halk şiiri.

ABSTRACT: *The phenomenon of nostalgia that emerges as a result of the feelings of longing for the past on the individual has a very close relationship with culture. Both nostalgia and culture are largely composed of the traces left by some lived / experienced events on individuals and society. It is known that nostalgia is more individual, as for culture, there are phenomena that concern the general public but it should not be forgotten that some nostalgic elements evoke the same words of meanings for many people. This is especially true for people of the same generation.*

The intersection point of nostalgia and culture is in history. The history here covers a maximum of 100 years for nostalgia but hundreds or even thousands of years for culture. Therefore, the effect and association area of the concept of culture is much wider. Nostalgia can be considered as one of the rivers feeding the ocean of culture. Although there are exceptions, both culture and nostalgia contain positive references for the individual.

* Dr. Öğretim Üyesi - Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü / Sivas - ugurbasaran46@hotmail.com (Orcid ID: 0000-0002-4736-400X)

In this study, after the relationship between culture and nostalgia is explained, it will be determined what today's folk poets desire most in terms of longing for the past with reference to 15 folk poems that written in the 21. century, nostalgic themed, belonging to today's folk poets. Through the identified elements, it will be understood why these elements are missed and how they are approached, as well as what their place and values are between nostalgia and culture. As a result the traces of nostalgia can be traced in today's folk poetry through the present representatives of Turkish folk poetry which dates back to ancient times.

Keywords: Nostalgia, culture, 21st century, longing for the past, folk poetry.

Giriş: Kültür ve Nostalji Üzerine

Kültür adı verilen olgu, tamamen insana özgüdür ve kısaca, insanoğlunun doğaya kattığı her şey olarak tanımlanabilir. Mimariden müziğe, yeme içmeden giyim kuşama hayatın bütününe kuşatan kültür aynı zamanda, insanoğlunu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliğidir. Bu yüzden olmalıdır ki kültür yapıcı canlı anlamına gelen “Homo culturalis”, antropolojik bakış açısıyla insanı tanımlayan en doğru tanım olsa gerektir.

...insanın dik yürüyen (Homo erectus), alet yapabilen (Homo faber), hem cinsleriyle anlaşmada bir dil kullanan (Homo lingua), kendi varlık alanı ve çevresindeki olay ve nesnelere simgeleştirebilen (Homo symbolicus), akıl ve düşünme yetisi olan (Homo sapiens) ve bu özellikleri birleştiren ve kuşaktan kuşağa geçmesini sağlayan bir unsur olarak, kültür yaratan, öğrenen ve öğreten (Homo culturalis) bir varlık olduğunu söylemek mümkündür¹ (Göksu, 2015: 24).

Her birey bir kültürün içinde doğar ve doğal olarak dünyaya geldiği andan itibaren söz konusu kültür vasıtasıyla şekillenir. Bireyin ilgili kültürle olan irtibatı zamana ve zemine göre yer yer kuvvetlenip zayıflasa da ölümüne kadar devam eder. Hatta, öldükten sonra da -örneğin cenaze merasimleri ve mezar ziyareti kültürü vesilesiyle- irtibat devam eder.

Kültür çok boyutlu ve katmanlı bir olgudur aynı zamanda. Bu boyut ve katmanların bazıları binyıllar içinde oluşmuş, çok sayıda insanın düşünce dünyalarıyla şekillenmiştir. Örneğin dil ve din gibi unsurlar, kültürün içinde bulunan büyük katmanlardır ve kültürü büyük ölçüde yapılandıırır. Bunun yanında, söz konusu boyut ve katmanlar içerisinde dil veya din kadar etki alanı ve gücü büyük olmayan ancak kültürü bir açıdan etkileyip şekillendirme özelliğine sahip unsurlar da vardır. Nostalji, işte bu unsurlardan bir tanesidir.

¹ Antropolojik perspektifle insanı tanımlayan terimler bunlarla sınırlı değildir. Örneğin oyuncu / oynayan insan anlamında (Homo ludens), ticaret yapabilen anlamında (Homo economicus) gibi daha pek çok farklı terim mevcuttur. Konu hakkında daha fazla bilgi için bk. (Hançerlioğlu, 1995; Harari, 2017; Diamond, 2016).

Yunanca “nostos” (eve dönüş) ve “algia” (özlem) kelimelerinin birleşimiyle meydana gelen “nostalgia” (nostalji), ilk olarak 1688² yılında Dr. Johannes Hofer tarafından psikosomatik bir hastalık olarak tanımlanmıştır. Hofer’e göre bu hastalık, “kişinin kendi memleketine geri dönme arzusundan kaynaklanan üzgün ruh hali” olarak ortaya çıkar (Özdemir, 2020: 9). Hastalığın en belirgin semptomlarının, “cansız ve süzgün bir görüntü”, “her şeye karşı kayıtsızlık” ve gerçeğe hayali, bugünle geçmiş arasındaki farkı idrak edememe olduğunu öne süren Hofer’e göre nostalji hastalığı, hastanın beyninin el değmemiş kanallarından geçerek alışılmadık yollardan tüm vücuda yayılıyor ve hiç unutamadığı sılasını sürekli düşünmesine sebep oluyordu. Psikolojik bir problem gibi görünen bu hastalık nihai olarak hastayı takatten düşürerek mide bulantısı, iştah kaybı, akciğer sorunları, beyin iltihabı, kalp krizi, yüksek ateş gibi ciddi bünye bozukluklarına sebep oluyordu. Tüm bunların yanında hastada intihar eğilimi de gözlemlenen bir diğer sıkıntıydı (Boym, 2009: 26).

Tarihsel Süreç İçerisinde Nostalji

Nostalji ile ilgili tezlerini ve tasniflerini botanik biliminden esinlenerek yapan Hofer’in, ilerleyen yıllarda pek çok takipçisi olmuştur. İlk olarak Dr. Albert von Haller, nostaljiyi bir hastalık olarak görmüş ve bu hastalık için “İlk belirtilerinden biri, insanın konuştuğu kişinin sesini, sevdiği bir kişinin sesiyle karıştırması ya da rüyasında ailesini tekrar tekrar görmesi” cümlelerini kullanmıştır (Boym, 2009: 26). 17 ve 18. yüzyıllarda nostaljiye büyük oranda sılaya özlem duygusuna bağlı olarak gelişen duygusal işlev bozukluğu olarak bakılırken; 19. yüzyıla gelindiğinde nostalji, bir melankoli ya da depresyon çeşidi olarak görülür. Ağlama nöbetleri, sinir krizleri, umutsuzluk, melankoli, anoreksiya ve değersizlik duygusu gibi semptomlarla ortaya çıkan nostalji hastalığının intiharla sonuçlanması da dönemin doktorları için şaşırtıcı değildir (Davis, 1977’den akt. Özdemir, 2020: 9).

18. ve 19. yüzyıllardaki genel görüşe göre nostalji, çağrışımlarla ortaya çıkıyordu ve söz konusu çağrışımları olabildiğince engellemek gerekiyordu. İlgili çağrışımlar ise en çok tat³ ve işitme yolunu kullanıyordu. O yıllarda nostalji üzerine çalışmalar yapan İsviçreli bilim insanları, kaymaklı köy sütünün, anne eliyle pişirilmiş köy çorbalarının ve Alp dağlarında yankılanan halk ezgilerinin İsviçreli askerler üzerindeki nostaljik etkiyi tetiklediğini keşfetmişler; hatta bunun salgın hastalık boyutuna ulaştığını raporlamışlardır. Bir başka örnek olarak da Dağlı İskoç askerleri gösterebiliriz. Fransa’da görev yapan İskoç askerler, nerede bir gayda sesi duysalar nostaljinin esiri oluyorlardı. Bu sebeple komutanları, bütün yerel

² Wolf-Knuts 2007’de söz konusu yıl 1678 olarak geçmektedir. Bu çalışmada Svetlana Boym’un Nostaljinin Geleceği (Boym, 2009) isimli eserinde açıkladığı 1688 yılı esas alınmıştır.

³ Tat nostaljisini, koku nostaljisiyle birlikte düşünebiliriz.

ezgileri çalmayı hatta ıslıkla mırıldanmayı bile yasaklamıştır (Boym, 2009: 27).

20. yüzyılla birlikte nostalji, tüm dünyada varlığını iyiden iyiye hissettiren romantizm akımının da etkisiyle bir hastalık olmaktan ziyade, her insanın geçmişe, çocukluğuna, kısacası dününe duyduğu özlemi ifade eden bir terime dönüşmüştür. Geçmiş yüzyıllarda nostaljiyi bir hastalık olarak tanımlayan bilimsel perspektif, bu yüzyılla birlikte melankoli ve depresyonu nostaljiden ayırarak meselenin hastalık boyutunu daha çok psikoloji alanına bırakmıştır. Günümüzde ise nostalji, artık tamamen lirizm ve romantizm ile örülü bir duygu dünyasını temsil etmektedir.

Kültür-Nostalji İlişkisi

Nostaljinin, kültür gibi toplumun genelini ilgilendiren, genel geçer kabul ve normları yoktur. Bu bağlamda bireyseldir ve esasen kişinin kendi özel dünyası ile alakalıdır (Wolf-Knuts, 2007: 179) ancak her ne kadar nostalji ferdi bir hüviyete sahip olsa da toplumun bir kısmı için ortak deneyim alanları oluşturur. Örneğin Türkiye’de, 1980’li yıllarda doğan bireyler için 1980’li yıllar ve 1990’lı yıllar çocukluk ve gençlik yılları anlamına gelir ve birçok açıdan benzerlik içeren yıllardır. Müzikten sinemaya, çocuk oyunlarından giyim kuşama dair pek çok konuda bu bireyler için ortak bir tarih yatmaktadır⁴. Bir insan ömrünün en iyi ihtimallerle 100 yıl sürebileceği düşünülduğünde⁵, nostaljinin de ortalama en fazla 100 yıllık bir süreyi ifade ettiği anlaşılabilir.

Dijital dünyanın ve elektronik kültür ortamının nostalji duygusunu – göreceli de olsa- törpülediği düşünülduğünde, geçmiş ile nostalji arasında bir doğru orantının varlığından da söz edilebilir. Diğer bir ifadeyle, yaş daha büyük insanların nostaljiyle daha yakın ilişkiler kurduğu; gençlerin ise bu duyguya orta yaş veya yaşlılar kadar yakın olmadığı söylenebilir⁶. Bu durumun sebebi Turner’e göre nostaljinin temelde bir kayıp duygusuyla ilişkili olmasıdır (Turner, 1987’den akt. Özdemir, 2020: 10). Malum olduğu üzere bireyin yaşı ilerledikçe çevresindeki “şey”ler de kaybolmaya başlar. Örneğin dedesi, ninesi, annesi veya babası genellikle kendinden önce bu dünyadan göçer. Mahallesi, okula gittiği ilk bina, ilk bisiklet sürdüğü yol, yıllar ilerledikçe kaybolur. Turner’in ifade ettiği de işte buradaki doğal döngü neticesinde aslında değişen ama insana kayıp hissi veren dönüşümlerdir. Kişinin bebeklik, çocukluk ve gençlik çağlarında çevresindeki “şey”lerin henüz tam kaybolmamış olması da nostalji hissini yaş ile doğru orantılı olduğunu gösteren bir diğer örnektir.

⁴ Burada 1980’li ve 1990’lı yıllar örnek olarak verilmiştir. Malumdur ki her dönem -mesela 1960’lı, 1970’li veya 2000’li yıllar- kendi nostaljisini oluşturarak ilgili yıllarda doğan bireyler için kolektif bir dünya oluşturur.

⁵ Elbette 100 yıldan fazla yaşayan insanlar bulunmaktadır ancak genel ortalama içinde bu durum istisna kabul edilebileceğinden böylesi bir çıkarımda bulunulmuştur.

⁶ Bu ifadeden gençlerde veya çocuklarda nostalji hissini olmadığı anlaşılmamalıdır.

Yitip giden bir şeylerin özlemi veya yüzyıllar önceki bakış açısıyla bir hastalık gibi görünmesi dolayısıyla nostalji, ilk bakışta olumsuz bir imaj sergiler. Oysa bu, Batcho'nun ifade ettiği gibi nostaljinin ele anılabileceği üç düzlemde yalnızca biridir.

Nostaljinin ağırlıklı olarak üç düzlemde ele alındığını söylemek mümkündür. Bu kavramsallaştırmalardan ilki olan sıla hasreti, günümüz çalışmalarında yerini daha yapıcı bir yaklaşımla geçmişe özlem'e bırakır. İkinci düzlemde nostalji bilişsel çalışmalar ve duygu çalışmalarının kesişim alanında ideal bir araştırma nesnesi olarak ele alınır. Üçüncü yaklaşımda ise nostaljinin yapıcı yönüne vurgu yapılarak nostaljik deneyimin olumlu yönlerinin öne çıkarılmasına şahit oluruz. Böylece nostalji, bir kişinin yaşam öyküsü içerisinde kimliğin kurgulanması, anlamlandırması ve düzenlemesi için önemli bir araç olarak kabul görülür (Batcho,1998'den akt. Özdemir, 2020: 11).

Nostaljinin kültürle olan ilişkisi, yukarıda bahsi geçen üçüncü düzlemde en belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Kültürün en önemli özelliklerinden birisi, bireye aidiyet hissi vermesidir. Bir kültüre ait insanlar, ilgili kültürel atmosfer içinde kendilerini mutlu hissederler. Öyle ki bu, söz konusu kültürün negatif yönleri için bile geçerlidir. Örneğin, bazı geleneksel halk hekimliği uygulamalarının yararlı olmadığı, aksine zararlı olduğu tıbben kanıtlanmıştır ancak söz konusu uygulamaların ilgili kültür ortamlarında kullanılmaya devam ettiği de bilinmektedir. Kültürün bu özelliğine benzer bir özellik nostaljide de karşımıza çıkmaktadır. Geçmişle bağlantısı olan pek çok olay, uygulama, nesne veya olgular, nostaljinin etkisi altına girdiğinde kendiliğinden pozitif bir imaja bürünürler. Söz gelişi, eskiden bizi üzen bir hadise veya içinde olmaktan o yıllarda sıkıldığımız bir mekân aradan yıllar geçtikten sonra artık ilginç bir biçimde özlenen "şey"ler haline gelebilir. Nostaljinin büyüğü yanı da budur. İçinde olumsuzluk, kötülük veya negatifik bulunan şeyleri dahi özletebilir.

21. Yüzyıl Türk Halk Şiirinde Nostaljik Unsurlar

Kökleri binyıllar öncesine dayanan Türk halk şiiri geleneğinin konu kadrosuna göz atıldığında beşeri aşk başta olmak üzere pek çok temanın işlendiği görülmektedir. Sıla özlemi, gurbetlik ve geçmişe özlem de en çok ele alınan konulardandır ancak nostaljinin müstakil olarak bir konu olarak seçilmesi halk şiirinde son yıllarda göze çarpan bir durumdur. Halk şairlerinin şiirlerine bu bağlamda bakıldığında, onların, içinden çıktıkları toplumun da genel olarak nostaljik hassasiyetlerini dile getirdiği sonucuna ulaşılabilir.

Son yıllarda, halk şairleri tarafından nostalji konulu çok sayıda şiir üretilmiştir. Bu şiirlerin tamamının ele alınıp incelenmesi bu çalışmanın sınırlarını aşacağından söz konusu şiirler içerisinde nostalji bağlamında bir değeri olduğu düşünülen 15 şiir seçilmiş ve incelenmiştir.

Şairlerin ve şiirlerin seçiminde özel bir kriter belirlenmemiştir ancak şiirlerin 21. yüzyılda kaleme alınmış olmasına, şairlerin 40 yaşından küçük

olmamalarına, nostaljiyi işlemelerine ve üreticilerinin bu çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla yaşıyor olmalarına dikkat edilmiştir. Aşağıda da görüleceği üzere en genç şair 1981, en yaşlı şair ise 1939 doğumludur. 2021 yılı itibarıyla en genci 40, en yaşlısı 82 yaşında olan sanatçıların orta yaş ve yaşlı jenerasyonu temsil ettiği de düşünülebilir. Böylece, ilgili şairlerin bakış açısından 21. yüzyılda yaşayan orta yaş ve üzeri bireylerin genel olarak neleri nostaljik bir kimliğe büründürdükleri üzerine de fikir yürütülebilecektir.

Şiir metinlerinin tamamını makale içinde vermenin doğru olmadığı düşünülmüştür ancak her bir şiirin yer aldığı kaynak aşağıda belirtilmiştir. Okuyucunun şiirlere rahat ulaşabilmesi adına şiirlerin büyük çoğunluğu [11 tanesi] internetten elde edilmiştir. Şairler, şiirleri⁷ ve yazılış tarihleri⁸ aşağıdaki gibidir:

1. Ebubekir Aytekin – Adıyaman Türküsü⁹ (2004)
2. İsmet Yılmaz (Kelamî) – Bir Başkaydı¹⁰ (2007)
3. Ali Kabadayı (Gurbetçi) – Özledim¹¹ (2009)
4. Gültekin Toga (Ozan Sentezi) – Sivas Akşamlarına Özlem¹² (10.01.2010)
5. Cemal Alper (Divanî) – Hey Gidi Günler¹³ (22.03.2011)
6. İbrahim Alipaşaoğlu – Hey Gidi Günler¹⁴ (31.05.2011)
7. Binali Kılıç – Hey Gidi Günler¹⁵ (06.08.2014)
8. Hakiki Kabakçı – Hey Gidi Günler¹⁶ (16.11.2015)
9. Mehmet Aslan (Tınlamaz Çolakoğlu) – Hey Gidi Günler¹⁷ (10.10.2016)
10. Sabahattin Ülger (Âşık Erdemli) – Hey Gidi Günler¹⁸ (16.11.2017)
11. Şahbettin Uluat – Bir Van Şiiri¹⁹ (08.04.2019)
12. Zeki Akdoğan – Afyon’umu Özledim²⁰ (26.09.2019)

⁷ Her bir şiirin yer aldığı internet kaynakları kaynakçada verilmiştir.

⁸ İnternet aracılığıyla bulunan ve başka yollardan yazılış tarihine ulaşamayan şiirlerin yazılış tarihi olarak internete kaydedildikleri tarih esas alınmıştır.

⁹ Şiir için bk. (URL-10)

¹⁰ Şiir için bk. Kaya 2013: 29.

¹¹ Şiir için bk. Kaya 2013: 22-23.

¹² Şiir için bk. (URL-1).

¹³ Şiir için bk. (URL-2).

¹⁴ Şiir için bk. (URL-3).

¹⁵ Şiir için bk. (URL-4).

¹⁶ Şiir için bk. (URL-5).

¹⁷ Şiir için bk. (URL-6).

¹⁸ Şiir için bk. (URL-7).

¹⁹ Şiir için bk. (URL-8).

²⁰ Şiir için bk. (URL-11)

13. Ramazan Demirtaş (Gariban) – Hey Gidi Günler-1²¹ (17.04.2020)
14. Ramazan Demirtaş (Gariban) – Hey Gidi Günler-2 (20.04.2020)
15. Süleyman Özpınar – Yaram Derin²² (18.12.2020)

Şiirlere geçmeden önce, şairlerin memleketlerini ve doğum yıllarını vermenin doğru olduğu kanaatindeyiz. Zira, her bir şiir temelde sanatçının memleketine ve çocukluğuna duyduğu özlem vesilesiyle kaleme alınmıştır. Listedeki en genç şair, 1981 Gümüşhane doğumlu Mehmet Aslan'dır. Şiirlerinde Tınlamaz Çolakoğlu mahlasını kullanan Aslan'ı kronolojik sırayla 1972 İstanbul doğumlu İbrahim Alipaşaoğlu, 1971 Kırklareli / Demirköy doğumlu Hakiki Kabakçı, 1967 Afyonkarahisar / Çay doğumlu Zeki Akdoğan, 1964 Kahramanmaraş / Afşin doğumlu Ramazan Demirtaş, 1962 Sivas / İmranlı doğumlu Gültekin Toga, 1960 Erzurum / Oltu doğumlu Cemal Alper, 1956 Van doğumlu Şahbettin Uluat, 1956 Sivas / Ulaş doğumlu İsmet Yılmaz, 1953 Ağrı / Tutak doğumlu Binali Kılıç, 1951 Adıyaman doğumlu Ebubekir Aytekin, 1950 Kars / Göle doğumlu Sabahattin Ülger, 1950 Sivas / Gürün doğumlu Süleyman Özpınar ve 1939 Sivas / Divriği doğumlu Ali Kabadayı takip etmektedir.

Şiir sahiplerinin tamamı, şiirlerini memleketlerinden uzakta iken kaleme almışlardır. Kimi eğitim almak için²³, kimi maiyet kaygısıyla²⁴ doğup büyüdükları memleketlerinden uzun yıllar ayrı düşmüşlerdir. Dolayısıyla, aşağıda yer alan şiir değerlendirmelerinin tamamında nostaljiyi doğuran ana unsurun zorunlu göç olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Diğer bir ifadeyle, değerlendirmelerde her ne kadar şiir metinleri esas alınsa da, üreticilerinin şiirlerini yazarken içinde buldukları psikolojik atmosfer de göz ardı edilmemiştir²⁵.

İncelenen 15 şiirin coğrafi bölge dağılımına bakıldığında dörder şiirin Doğu Anadolu ve İç Anadolu, ikişer şiirin Akdeniz ile Marmara ve birer şiirin de Karadeniz, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi doğumlu şairler tarafından üretildiği görülmektedir.

Şiirlerin üretimini tetikleyen unsurlara bakıldığında, bu unsurların başında geçmişe (çocukluğa, gençliğe ve silya) özlem duygusunun yer aldığı görülmektedir. Geçmişe özlemi ise sırasıyla geçmiş eleştirisi ve hayatın faniliği takip etmektedir. Öyle ki incelediğimiz 15 şiirin 12'si (1,2,3,4,5,7,8,9,10,11,12 ve 15. şiirler) geçmişe özlem duygusunun, 2'si (13

²¹ 13 ve 14 numaralı şiirler 29.10.2020 tarihinde Ramazan Demirtaş'tan tarafımızca derlenmiştir. Söz konusu şiirler, herhangi bir yerde yayınlanmamıştır.

²² Şiir için bk. (URL-12)

²³ Örneğin Ramazan Demirtaş, lise eğitiminden sonra, eğitim almak için Ankara'ya gitmiştir ve o günden bu yana memleketi Afşin'den ayrı yaşamaktadır. Bugün de Adana'da öğretmenlik mesleğini ifa etmektedir.

²⁴ Mesela Cemal Divanî, henüz 15 yaşında iken 1975 yılında, inşaat işlerinde çalışmak üzere Bursa'ya gitmiştir ve halen Bursa'da ikâmet etmektedir.

²⁵ Söz gelişi, 13 ve 14. şiirlerin sahibi Ramazan Demirtaş, şiirlerini Adana'da kaleme alırken, Hakiki Kabakçı şiirini Belçika'da, Gültekin Toga (Ozan Sentezi) ve Ali Kabadayı ise Almanya'da yazmışlardır.

ve 14. şiirler) geçmiş eleştirisinin ve biri (6. şiir) hayatın geçiciliğinin ifade edilmesi amacıyla kaleme alınmıştır.

Nostaljinin bütün yönleriyle kendini gösterdiği şiirler, geçmişe özlem duygusuyla kaleme alınan şiirlerdir. İlgili şiirlerin ortak özelliği, yazarlarının ilk önce çocukluklarına; daha sonra ise memleketlerine duydukları derin özlemi ifade ediyor oluşudur. Örneğin, “Sivas Akşamlarına Özlem” (4. şiir) başlıklı şiirinde Ozan Sentezi, Sivas’ın beyaza bürünen dağlarını, kuru ayazını bile özlediğini dile getirmektedir. Bu durum, nostaljinin geçmişteki olumsuz imajları aradan yıllar geçtikten sonra olumluya çevirdiğine dair yerinde bir örnektir. Zira, ayaz ve soğuk, içinden romantizm çıkarıldığında pek çok kişi için iyi ve hoş şeyler değildir.

Dağlar berelidir şimdi beyazdan
Hasret çekişlerim sıcak o yüzden
Bıçak gibi keskin kuru ayazdan
Memleket koklayıp üşüemedim
Bir Sivas akşamı yaşayamadım (URL-1)

Aynı şekilde, Cemal Divanî’nin şiirinde çocuk yaşlarda yaptığı çobanlık günlerini özlemesi de nostaljinin büyülü gücünü göstermektedir. Muhtemelen Cemal Divanî, çocukluğunda hayvanları otlatırken keyif almamış; hatta bu iş ona ağır bile gelmiştir. Bu duruma başka bir örneği de Binali Kılıç vermektedir. Gece uyurken ısırın pireleri ve kaşınmayı bile nostaljik etki vesilesiyle “Hey Gidi Günler” (7. şiir) başlıklı şiirinde özlemle yad etmektedir.

Akşam görünürdü pirenin başı
Her yere saldırır kaşı ha kaşı (URL-4)

İncelenen şiirlerdeki geçmişe dair özlenen unsurlara ayrı ayrı göz atıldığında bu unsurlar genel olarak, “Mekânlar”, “Mutfak (Yiyecekler)”, “Yöresel Kelimeler” ve “Çocuk Oyunları” şeklinde tasnif edilebilir.

a. Mekânlar

Geçmişe dair hatırimızda kalan hiçbir şey mekândan azade değildir. Öyle ki hatırlamanın en önemli kolaylaştırıcılarından biri de olayın geçtiği yer, yani mekândır. Kimlik bilincinin üretilmesinde önemli bir işleve sahip olan mekanlar (Çelik, 2019: 755), böylelikle anıların depolanmasında da aktif bir rol üstlenir ve nostalji üretiminde geçmişe dair hatıraların vazgeçilmez fonları olarak bellekte kalıcılaşır. Nostalji konulu şiirlerde mekânların daha çok doğada bulunan ve değişmeyen yerler (dağlar, tepeler, dereler, yaylalar vb.) olduğu görülmektedir. Aradan yıllar geçse de aynı tepenin, aynı derenin yanında aynı duygular ve hatıralar canlanabilmektedir. Mekânlar içinde değişen yerlerin pek olmamasın sebebi ise, değişim ve dönüşümlerin hafızada aynı tepkiyi uyandırmaması olsa gerektir. Yeniden imar edilen evlerin, kuruyan derelerin, boşaltılan köylerin aynı etkiyi uyandırması beklenemez.

Çırçır Pınar yok emmi yıkıp bina yaptılar
Allah'ı unuttular pula kula taptılar
Abo Paşa Deresi şimdi kuru bir dere
Kestiler ağaçları yol yaptılar o yere (URL-10)

Tepeyurt'a döndü baktı gözlerim
Taşboynu'nda şimşek çaktı gözlerim
Dingil'de su oldu aktı gözlerim
Hey gidi çocukluk hey gidi günler (URL-6)

b. Mutfak (Yiyecekler)

Mutfak kültürü, kültürün çok önemli bir parçasıdır. Yalnızca yediğimiz ürünler değil; bu kültürün içinde yeme içmeye dair her unsur bulunur. Mekân olarak mutfağın yanında her türlü yiyecek ve içecek, araç ve gereçler, bir bütün olarak mutfak kültürünü oluşturur. Yemek nostaljisi, sadece “artık yapılmayan yemeklere duyulan basit bir özlem değil, o yemeklerin yapıldığı döneme ve yaşam tarzına duyulan özlem anlamına da gelir.” (Gürçayır, 2013: 48).

İçtiğimiz ayranların tasını
Peynir ile çökeleğin hasını
Dürmeç olan keçi kavurmasını
Pilav sızgırt böreğini özledim (Kaya, 2013: 22)

c. Yöresel Kelimeler

Yöresel sözcükler mikro ölçekte, ilgili yöre kültürünün yaşamasına katkı sağlayan önemli unsurlardan biridir. Bu sözcükler aynı zamanda, standart dil içinde oluşmuş gizli birer şifre gibidir (Başaran, 2019: 101). Söz konusu kelimeleri memleketinden uzakta olan bir kişi kullandığında, ortaya nostaljik bir tablo da çıkmaktadır. Bu bakımdan ilgili kelimelerin nostalji bağlamında bir değeri de vardır.

Günün annacında harman işinde
Alaf alaf yandığımız günler hey
Yavuklumuz ucu çeşme başında
Gıfır gıfır döndüğümüz günler hey (URL-5)

d. Çocuk Oyunları

Geçmişe özlem noktasında, çocukken oynanan ve pek çoğu geleneksel bir kimlikle karşımızda duran oyunlar, hiç şüphesiz en çok özlenen unsurlardan biridir. Çocuk oyunlarının, eğitici işlevlerinin yanında bireyin bir arada bulunma ve paylaşma kültürünü de edinmesi noktasında son derece önemli bir rolü de bulunmaktadır. Şairlerin çocukken oynadıkları oyunlara nostaljik bir tavırla yaklaşımları şaşırtıcı değildir. İncelenen şiirlerde şairler bu bağlamda, yalnızca oyunların kendisini değil; aynı

zamanda oynanan zamanı, zemini ve oyun arkadaşlarını da özlemektedirler. Bunun yanında çocuk oyunlarının sadece şairler için değil; genel olarak herkes için nostaljik olması, her bireyin bir daha geri gelmeyecek çocukluklarına karşı duyduğu derin özlemi de gözler önüne sermektedir.

Kara lastik çarık giydim

Mil oynardım kızak kaydım

Sokular'da bulgur dövdüm

Köyde hayat bir başkaydı (Kaya, 2009: 29).

Tablo 1: Şiirlerdeki Nostaljik Bulgular

Şiir	Şair	Mekânlar	Mutfak (Yiyecekler)	Yöresel Kelimeler	Çocuk Oyunları
Adıyaman Türküsü	Ebubekir Aytekin	Karadağ, Nakıb'ın Havuzu, Çırçır pınarı, Papur, Bozbey, Abo Paşa Deresi, Üçgever	Ceviz, nar, mişmiş, erik	Hıtap, İboş	
Bir Başkaydı	İsmet Yılmaz (Kelamî)	Sokular	Bulgur, çörek, kül kömbesi, börek, kavurga, kavut, uğut, yoğurt	Çeçe, hevşi, bekinmekk	Mil oyunu, kızak kaymak
Özledim	Ali Kabadayı (Gurbetçi)	Diktaş, Elmalı, Tatlıçay, Uçğuz, Seyit Baba Sultan Türbesi	Peynir, çökelek, dürmeç, keçi kavurması, pilav, sızgırt böreği, keklük eti, peynir, kenger, kuzukulak, dereotu, tandır aşısı, haşıl, herle çorbası, fasulye, armut, karpuz, sümsülük, kuşburnu, bulgur, yarma, kepek, alıç, ayran, yahni, turşu	Pağacı, İbo, gıcılama, bocu	Aşık, kıyak
Sivas Akşamlarına Özlem	Ozan Sentezî	Kızıldağ, Kösedag, Tödürge, Zara, Kızılırmak			

Hey Gidi Günler	Cemal Divanî	Sırıklık, Ziyaret, Kemer kaya	Dağ armudu, arpa ekmeği, çatmaların suyu	Pey	Çelik, kızak kaymak
Hey Gidi Günler	Hakiki Kabakçı	Emirdağ	Aş, somun, çorba, yeygi	Annaç, alaf alaf, yavuklu, gıfır gıfır, kühlet, hırçık, gıcır gıcır, yunmak, zahmarı, çomça, sokum, gosedak, gıvrak, yiril yiril, depik, asbab, çığra, gaşak gaşak	Köy maçı
Hey Gidi Günler	Binali Kılıç		Ayran aş, lor, kurut, kuşburnu, alıç, erik, un helvası, darı	Oturak, kalak, çit, avrat	Yastık savaşı
Hey Gidi Günler	Tınlamaz Çolakoğlu	Alan, Tepeyurt, Taşnoynu, Dingil			
Hey Gidi Günler	Âşık Erdemli		Çorba, soğan, tütün	Kevik, hevenk, karık	
Bir Van Şiiri	Şahbette Uluat	İskele Caddesi, Sihke, Fidanlık, Edremit, Akköprü, Erek Dağı,	Şamama, semaver, çay, elma, kayısı, vişne, alça, lavaş, otlu peynir, kavurga, hedik, pekmez	Mehle, teş, gacı gucur, leçek,	Salıncak, kartopu, kızak kaymak
Afyon'umu Özledim	Zeki Akdoğan	Kocatepe, Yeşilyol, Çavuşbaşı, Marulcu Mahallesi, Çay şelalesi, Park Afyon	Bükme, börek, katmer, sucuk, kaymak, lokum, haşhaş, Arap aşı, pide		
Hey Gidi Günler-1	Ramazan Demirtaş			Pulluk, çem, koskuç	Çelik çomak
			Boz armut, beyaz dut,	Teş, evlek evlek, boduç,	

Hey Gidi Günler-2	Ramazan Demirtaş		evreğec, üzüm, tarhana	badıç, seklem, gever, gölük	
Yaram Derin	Süleyman Özpınar		Külde patates	Hayme, sıyırğı, yallamak, çüt	

İncelenen şiirlerden ikisi (13 ve 14. şiirler), nostaljinin çağrışımlarına aykırı gibi durmaktadır ancak buradan, söz konusu iki şiirin nostaljik olmadığı yorumu yapılmamalıdır. Nostaljinin genel olarak olumlu çağrışımlar yarattığı bir gerçektir fakat bazı insanlar için geçmişte yaşananlar olumsuzdur ve olumsuz olarak kalır. Bahsi geçen iki şiirde de şair, çocukluğunda yaşadığı zor günleri anlatırken ilgili günleri özlediğine dair bir mesaj vermemektedir. Aksine, şiirlerde o günlerin bir daha gelmemesi dileği, örtülü olarak söylenmektedir. Şiirleri yazdıran (üretimi tetikleyen) unsur her ne kadar geçmişte yaşanan zorlu ve sıkıntılı günler olsa da, şiirlerin sahibi Ramazan Demirtaş, bugün sahip olduklarının / olduklarımızın değerinin de anlaşılmasını istemektedir.

Kara lastik ayakkabı kokardı
Güneş vurur boynumuzu yakardı
Diken batır akrep kene sokardı
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

İskarpini giydik yirmi yaşlarda
Giyer idik ancak resmi işlerde
Kerpiç yaptı eller şişti taşlarda
Bilen bilir bilmeyenler ne bilsin

Hayatın faniliği ve dünyanın kısıklığı temasını işleyen tek şiir İbrahim Alipaşaoğlu'na aittir. Nostalji bu şiirde olumlu veya olumsuz bir biçimde ele alınmamıştır. Çocukluk ve gençlik yıllarının göz açıp kapayıncaya kadar geçmesine üzülen şair, bir açıdan da okuyuculara bu dünyaya takılıp kalmanın gereksizliği üzerine nasihatte bulunmaktadır. Şiir, bu özellikleri sebebiyle olsa gerek ki içinde klasik nostalji unsuru bulundurmamaktadır ve dolayısıyla yukarıdaki tablo içine de girememiştir.

Be hey gidi günler hey gidi günler
Kurulan hayaller nerede dünler
Yarınlar Karunlar yaldızlı ünler
Hepsi misafirdi ol yetmişinde (URL-3)

İncelenen 15 şiirde nostaljik bir kimlikle boy gösteren 86 mutfak kültürü unsuru, 53 yöresel kelime, 38 mekân adı ve 12 çocuk oyunu tespit edilmiştir.

Mutfak kültürü unsurlarının birinci sırada yer alması şaşırtıcı değildir çünkü yeme içme ve bunun etrafında oluşan kültürel dünyanın kuşatmadığı insan yoktur. Söz gelişi, her insanoğlunun bir favori yemeği vardır ve kuvvetle muhtemel o yemek, çocukluğunda tattığı ve unutamadığı bir yemektir. Tat ve koku nostaljisi, bütün nostaljik unsurlar içinde en baskın olanıdır.

Şiirler bir bakıma, onu üreten kişinin kurguladığı bir dünya gibidir. Sanatçının gerçek hayatta olmasını istediği şeyler bu kurgu içinde ortaya çıkabilir. Yöresel sözcüklerin nostalji temalı şiirlerde en çok kullanılan ikinci unsur olması bu bağlamda yorumlanabilir. Zira söz konusu sanatçıların, bu kelimeleri günlük hayatlarında kullanma imkânı bulamamış olmaları kuvvetle muhtemeldir. Onlar da kendi kurguladıkları dünya (şiir) içinde yöresel kelimeleri kullanarak geçmişe özlem duygularını hafifletmek ve bir nevi zamanda yolculuk yapmak istemiş olabilirler.

Nostaljinin temelde bir kayıp duygusuyla ilintili olduğu yukarıda belirtilmişti. Söz konusu kaybın en belirgin ortaya çıktığı alan mekânlardır. Mekânlar, zaman geçtikçe değişme potansiyeli en kuvvetli olan unsurlardır²⁶. Dolayısıyla mekânın bağlamına giren her şeyin değişme, dönüşme ve doğal olarak da kayıp hissi verme ihtimali yüksektir. Örneğin, 20 yıl önce tamamen tarla olan bir arazi bugün pek çok apartmanın yükseldiği bir site haline gelmiş olabilir. Buradaki değişim yalnızca bir tarlanın siteye dönüşümü değil; aynı zamanda söz konusu tarlaya bağlı olarak ortaya çıkmış ve somut veya somut olmayan pek çok anlam dünyasının da değişmesi / dönüşmesi ve kaybolmasıdır. Bunun yanında mekânların etki alanları diğer nostaljik unsurlara da etki etmektedir. Söz gelişi, Cemal Divanî'nin özlemine çektiği dağ armudunu sadece armudun kendisi olarak düşünmek hatalı bir yaklaşım olur. Divanî burada, hasret kaldığı armudun yetiştirdiği "dağ"ı da, yani ilgili mekânı da özlemektedir.

Belki beyler bilmez onun adını

Yiyenler unutmaz lezzet tadını

Ziyaret çukurda dağ armudunu

Dökerken sayardım hey gidi günler (URL-2)

Bize göre, çocuk oyunlarının diğer unsurlara nazaran daha az sayıda olmasının sebebi, söz konusu oyunların bazılarının zamanla unutulmuş olmalarıdır. Birey büyüdükçe doğal olarak o oyunlarla arasına mesafe gireceğinden nostaljik bulunma noktasında da çocuk oyunlarının yoğunluğu azalabilecektir.

İncelenen şiirlere teknik açıdan bakıldığında tamamının halk şiiri formlarına uygun ve 1 ve 4. şiirler hariç hepsinin nazım biriminin dördlük olduğu görülmektedir. Birinci ve dördüncü şiirler ise 5'li bentlerden oluşmaktadır. 6 ve 9. şiirlerin nazım şekilleri koşma iken diğer şiirler destan

²⁶ Bize göre bu değişimin en önemli sebeplerinden biri de, mekânların çok hızlı tüketilebilen unsurlardan biri olmalarıdır. Mekân tüketimiyle ilgili detaylı bilgi için bk. (Urry, 2015).

nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Bilindiği üzere destan, çoklu bentlerden meydana gelir. İncelenen 15 şiirin 12'sinin nazım şeklinin destan olması, şairlerin sözlerini 3 – 5 dörtlük aralığına sığdıramamaları anlamına da gelmektedir. Bu veri anlamlıdır zira hatıralar, yaşanmışlıklar ve bunlara duyulan özlemin yoğunluğu, beraberinde dörtlük sayılarının da fazlalığını getirmiştir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer unsur da şiir başlıklarıdır. İncelenen 15 şiirin 8'inin başlığı "Hey Gidi Günler"dir. "Hey Gidi Günler" ifadesi esasen geçmişe dair özelemleri bünyesinde barındıran romantik bir ifadedir. Sanatçıların şiir başlıklarında bu özlem ifadesini kullanmaları, şiir içeriklerinde yer alan nostalji olgusuyla da örtüşmektedir. Başka bir söyleyişle "Hey Gidi Günler", başlı başına nostaljik bir söylemdir.

Sonuç

Günümüz halk şairlerinin, şiirlerinde nostaljik bulup işledikleri unsurlara göz atıldığında, bu unsurların aslında 2020'li yıllarda orta yaşlarda (40 ve üzeri) olan pek çok kişi tarafından da nostaljik bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Şairlerin bu tutumunun son derece doğal ve insani olduğunu söylemekle birlikte, bu durumun ortaya çıkmasında şiirleri incelenen şairlerin memleketlerinden çeşitli sebeplerle uzak kalmalarının etkili olduğu da unutulmamalıdır. Zira, ilgili halk şairleri köy kökenlidir ve yaşadıkları bölgelerde köyden kente göç yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir²⁷. Öyle ki 8 numaralı şiirin sahibi Hakiki Kabakçı, 1992 yılının ekim ayından bu yana Belçika'da yaşarken (URL-9) 3 ve 4. şiirlerin yazarları Gurbetçi ve Ozan Sentezi de uzun yıllardır Almanya'da ikamet etmektedirler. Görüldüğü üzere Gurbetçi, Kabakçı ve Sentezi'deki sıla özlemi, vatan özlemine dönüşerek büyümüştür.

21. yüzyılda kaleme alınmış ve rastgele seçilmiş 15 şiirin 12'si nostaljinin en çok bilinen romantik yönüyle kaleme alınmıştır. Bu da incelenen şiirlerin %80'ine tekabül etmektedir. Bu oranın incelenecek başka şiirlerle beraber üç aşağı beş yukarı aynı seviyede kalacağını tahmin etmekteyiz. Şiirlerin ikisi (%13.33'ü) geçmiş günlere özlem duygusundan ziyade o günlerden ders çıkarmak amacıyla kaleme alınırken bir şiir de şairin yaşlanma psikolojisi içinde olduğunu gösterir mahiyettedir. Bu şiirde de geçmişe özlem duygusu vardır ancak sanatçı, geçip giden günleri sonun (ölümün) yaklaşması olarak değerlendirmektedir. Söz konusu şiirin bütün şiirler içindeki oranı %6.67'dir.

Nostaljinin bilim dünyasında ele alındığı çalışmalar son yıllarda artsa da bu alanın henüz yeteri kadar çalışılmadığı söylenebilir. İlk olarak tıp sahasında yapılan çalışmalarla incelenen nostalji, zaman içerisinde psikoloji

²⁷ Söz gelimi, 3. şiirin sahibi Ali Kabadayı (Gurbetçi) ve 4. şiirin sahibi Gültekin Toga (Ozan Sentezi) Sivaslıdır ve iş için Almanya'ya göç etmişlerdir. Sivas'ta, 1927-1935 yılları arasında %0 34.1 olan nüfus artış hızı 1975-1980'lerde %0 2.3'e kadar düşmüştür. Bunun en önemli sebebi göçtür (Kaya, 2013: 112).

ve sosyoloji gibi sosyal bilimlerin de inceleme alanına girmiştir. Gerek bireysel gerekse toplumsal düzlemde kültürü biçimlendirici etkisi dolayısıyla, nostaljinin kültür bilimleri sahasında da ele alınması gerekmektedir.

Ortaya çıktığı ilk günden bu güne değin içinden çıktığı toplumun gözü kulağı, dili dudağı olma vazifesini bihakkın yerine getirmeyi başarmış ozanların, halk şairlerinin, âşıkların ürünleri, ilgili toplumu anlamak bakımından önemli araçlardır. Bu bağlamda, söz konusu sanatçıların şiirlerindeki nostaljik unsurlar, ilgili toplumun da nostaljik hassasiyetlerini, zihninde yer alan olumlu ve olumsuz referansları da yansıtır. Dolayısıyla bu çalışma ile belirli kriterler çerçevesinde sondajlama metoduyla seçilmiş 15 halk şiiri aracılığıyla toplumun belirli bir kısmına nelerin, hangi sebeplerle nostaljik geldiği / gelebileceği anlaşılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Batcho, K. I. (1998). Personal nostalgia, world view, memory and emotionality. *Perceptual and Motor Skills*, 87, 411-432.
- Başaran, U. (2019). Kültür taşıyıcısı olarak Sivas'ta kullanılan yöresel ikilemeler. *Her Yönüyle Sivas Uluslararası Sempozyumu*, (hzl.: H. Yekbaş vd.), 87-102, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Boym, S. (2009). *Nostaljinin geleceği*. (Çev.: Ferit Burak Aydar), İstanbul: Metis.
- Çelik, A. (2019). Kimlik, ötekilik ve mekân ilişkisi bağlamında Billur Köşk Masalları'nda toprak sembolizmi. *Prof. Dr. Mehmet Arslan'a Armağan*, (hzl.: H.İ. Delice vd.), 753-758, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Davis, F. (1977). Nostalgia, identity and the current nostalgia wave. *The Journal of Popular Culture*, 11 (2), 414-424.
- Diamond, J. (2016). *Tüfek, mikrop ve çelik*. (Çev.: Ülker İnce), Ankara: TÜBİTAK.
- Göksu, E. (2015). *Türk kültüründe silah*. İstanbul: Ötüken.
- Gürçayır, S. (2013). Yemek nostaljisi: Tadı damakta kalan tatlar ve geleneğin dönüşümü. *Aynı Tadı Paylaşmak: Türkiye-Romanya Geleneksel Ortak Mutfağı Çalışmayı Bildirileri*, (hzl.: E. Ölçer Özünel vd.), 47-52, Ankara: Grafiker.
- Hançerlioğlu, O. (1995). *Düşünce tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Harari, Y. N. (2017). *Hayvanlardan tanrılara sapiens*. (Çev.: Ertuğrul Genç), İstanbul: Kolektif.
- Kaya, D. (2013). Şehir göç ve köye özlem olgusunun âşık edebiyatındaki yansımaları – Sivas örneği. *AKAD*, 1 (1), 111-148.
- Özdemir, M. (2020). Şarkılar seni söyler: Gündelik yaşamda müzikal nostalji. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 32, 9-31.
- Turner, B. S. (1987). A note on nostalgia. *Theory, Culture&Society*, 4, 147-156.
- Urry, J. (2015). *Mekânları tüketmek*. (Çev.: Rahmi G. Öğdül), İstanbul: Ayrıntı.
- Wolf-Knuts, U. (2007). Folklorizm, nostalji ve kültürel miras. (Çev.: Selcan Gürçayır), *Folklorun Sahtesi: Fakelore*. 175-181, Ankara: Geleneksel.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: "Ozan Sentezi". <https://www.antoloji.com/sivas-aksamlari-sivas-aksamlarina-ozlem-nazire-siiri/> (Eriřim: 15.12.2020)
- URL-2: "Cemal Divanı". <https://www.antoloji.com/hey-gidi-gunler-16-siiri/> (Eriřim: 20.12.2020)
- URL-3: "İbrahim Alipaşaoğlu". <https://www.antoloji.com/hey-gidi-gunler-17-siiri/> (Eriřim: 26.12.2020)
- URL-4: "Binali Kılıç". <https://www.antoloji.com/hey-gidi-gunler-11-siiri/> (Eriřim: 26.12.2020)
- URL-5: "Hakiki Kabakçı". <https://www.edebiyatdefteri.com/siir/969282/hey-gidi-gunler-hey.html> (Eriřim: 21.12.2020)
- URL-6: "Tınlamaz Çolakoğlu". <https://www.antoloji.com/hey-gidi-cocukluk-hey-gidi-gunler-siiri/> (Eriřim: 28.12.2020)
- URL-7: "Erdemli". <https://samsunumut.com/samsunlu-sairler-yazarlar-asik-erdemli/> (Eriřim: 28.12.2020)
- URL-8: "řahbettein Uluat". <https://www.vansesigazetesi.com/gecmise-ozlem-birvan-siiri-65026-haberi> (Eriřim: 22.12.2020)
- URL-9: "Hakiki Kabakçı-Belçika". <http://www.istikbalgazetesi.com/haber18.asp?sec=2&newscatid=0&yazarid=329&newsid=197303> (Eriřim: 10.02.2020)
- URL-10: "Ebubekir Aytekin". <http://idealdusun.blogspot.com/2011/11/adiyaman-turkusu-emmi-yegen-atismasi-i.html> (Eriřim: 18.03.2021)
- URL-11: "Zeki Akdoğan". <https://www.antoloji.com/afyonumu-ozledim-siiri/> (Eriřim: 18.03.2021)
- URL-12: "Süleyman Özpınar". <http://www.siirinhasi.com/siirler/yaram-derin-2318.html> (Eriřim: 17.03.2021)

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiđi Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / *The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.*

Çıkar Çatışması Beyanı/ Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayımlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*